

36

451681

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV

Nr. 42

21 OCTOMBRIE

1923

În acest număr: Cazul domnului Rozenthal de Octavian Goga, Septembrie împărțește bani de aur... poezie de Teodor Murășanu, Un nou regim minoritar? de Octavian Prie, Iaia, novelă de Septimu Popa, Partidul poporului și partidul național de generalul Averescu, Întâlnirea foștilor voluntarilor la Bratislava de P. Nemoianu, Soluțiile dlui Iuliu Maniu de Alexandru Hodoș, Zig-zagurile politice maghiare de M. Rucăreanu, Cronica politică: Crepusculul unui guvern de competențe de Ion Balint, Gazeta rimată: A fost un vis... de Iuliu Polonezu, Insemnări: Către cetitorii noștri, Congresul dela Chișineu, Honigman ne acuză, Opera din Cluj, „Pe drumul Damascului“, O anecdotă despre Rusia de azi, Cărți și reviste noi.

KÖZLEKESÉSI AKADÉMIA KÖNYVTÁRA

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: PIAȚA CUZA VODĂ NO. 16

Un exemplar 8 Lei

BIBLIOTECA
Nr. 7223
Sectia VII
E. de K. G. B. I. N. A. L. U.

Țara Noastră

KOLOZSVÁRI M. KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA

Cazul domnului Rozenthal ^{szám.}

O amintire mi s'a stârnit și se cere pe hârtie...

Într'o zi de-acum doi ani, pe când eram la ministerul de culte, cetind o știre scurtă în „Universul“, care anunța la o biserică din capitală un parastas pentru Coșbuc și făcea apel la prietenii marelui scriitor să-i cinstească memoria cu prezența lor, mi-aduc aminte, am rămas dezolat dându-mi seama că îndatoririle oficiale nu-mi îngăduiau să asist la trista ceremonie evocatoare. Am trimis deci un delegat al ministerului să mă reprezinte. Omul meu, un tânăr și distins artist, când s'a întors a doua zi să-mi relateze săvârșirea pioasei slujbe, avea lacrimi în ochi și glasul tremurat de revoltă. Mi-a spus că la biserica Sfânta Vineri n'au fost de față decât șapte persoane la comemorarea lui Coșbuc, că era un aspect sinistru de părăsire și sărăcie, că troparele preotului răsunau în gol ascultate de cei trei studenți din colț, în vreme ce văduva poetului cu lumânarea în mână privea biruită împrejur, văzându-se atât de singură pe lume. Tânărul îmi zugrăvea tabloul posomorât în toate detaliile lui, rămăsese sguduit de nerecunoștința unei societăți pripite, probabil cadențele sonore ale maestrului îi robeau sufletul mai tare ca oricând și stătea în fața mea buimăcit și desarmat ca după o mare rușine. L-am ascultat până la sfârșit, n'am putut să-i dau nici o lămurire, mă gândeam la risipirea unei vieți, la poezia lui Coșbuc, la țărani pentru care strigase el foamea pământului și când puneam o rezoluție pe hârtia din față în atmosfera rece a cabinetului ministerial, mintea mea fărâmița strofa profetică:

*Din codru rupi o rămurea,
Ce-i pasă codrului de ea,
Ce-i pasă unei lumi întregi
De moartea mea?*

Acest scurt episod plin de înțeles mi l-am reamintit deunăzi când am citit în „Dimineața“ strălucita listă a atâtor somități politice, în frunte cu-o întreagă pleiadă de actuali și foști miniștri, care și-au depus carta dlui Iacob Rozenhal, în urma regretabilului incident al acestuia în incinta unui hotel. Imi dau toate silințele să suprim pentru moment anumite analize care-ar duce la constatarea unei serii întregi de adevăruri dureroase, proiectând câteva lumini în camera obscură a conștiinței multora, dar urmând linia dreaptă a judecății echilibrate, mi-e peste putință să nu relev unele lucruri de interes general. O fac aceasta în deplina cunoștință a tuturor riscurilor profesionale, spunând dela început că valoarea cuiva nu se poate schimba în opinia mea fiindcă a avut nenorocirea să-l calce tramvaiul, și că pentru „presa“ negustorilor dela București aprecierile de ieri trebuiesc reeditate neted și fără reticențe.

Suntem iarăș în plin cinematograf și în accente de melodramă de calitate inferioară.

Cazul domnului Rozenhal a răscolit cu multă putere patima și exagerarea cu care arândașii opiniei publice operează la noi. O întreagă literatură plină de nevroză și de venin s'a brodat zilnic pe acest eveniment și s'a vărsat din gura mașinilor rotative pe toată întinderea țării. Pagini întregi, ca după o mare catastrofă națională, mențin neconținut interesul crescând și agită lumea scormonind în societate pasiuni înfrigurate. S'au dat la o parte problemele noastre curente, s'au eclipsat întâmplările externe, pentruca într'un stil colorat și cu-o particulară viziune, România să fie întreținută fără nici un răgaz cu această nesfârșită poveste. S'ar părea că „*directorul nostru*“ din strada Sărindar este un mare erou, un fel de Galileu victimă a libertății de gândire, că activitatea și numele lui s'au legat în mod definitiv de principiile progresului uman, că toți suntem datori să-i cetim de-aci înainte operele complete și că presa, sfânta presă știrbită în prerogativele ei, ridicându-se într'o protestare unanimă trebuie să vestească continentului primejdia.

Nu, — să ne întrerupem pentru câteva clipe emoția și să vorbim românește.

Nu vom proslăvi bătaia, nici nu vom arunca lozinca violenței brutale ca un remediu justificat în mintea deaproapelui. Dimpotrivă, regretăm din inimă gestul nesocotit care dă stărilor dela noi aparențe dăunătoare și prin strigătele desperate din jurul lui ne face până la San-Francisco peste depărtatul Ocean o rea reputație. Dar, ceea ce o am făcut totdeauna, facem și astăzi: refuzăm cu scârbă minciuna și exagerarea. Domnul Rozenhal să se facă bine, e dorința noastră, să înceteze cât mai degrabă buletinele medicale iscălite de patru doctori și publicate în edițiile de dimineața și seara ale ziarelor d-sale, cu-o regularitate obișnuită în lumea veche numai la boala gravă a papei sau a suveranilor. Domnul „director“ rămâne exact acolo unde-a fost în judecata noastră înainte cu cinci minute de odioasa lovitură de baston. Nu e interesant să schițăm tocmai cu această ocazie cariera instructivă a acestui fericit potentat de cerneală, care fără să scrie vreo

dată un cuvânt a isbutit totuși să devie un temut „director“ al scrisului altora și să-și asigure un maxim de beneficiu pe urma acestei situații. E de reținut însă pentru actualitate faptul că numitul domn este unul din patronii acelei prese de bulevard de care s'a mai vorbit în coloanele acestei reviste și care străină de însușirile sufletești ale neamului, urmărind numai acapararea unor interese materiale, cu un nivel intelectual coborât și cu impulsuri morale îndoielnice, a contribuit în mare măsură la trivializarea gazetăriei noastre și la isgonirea bunului simț din viața publică. Domnul Rozenthal, milionarul de astăzi care se plimbă cu agenți de poliție după dânsul și are apartament la un luxos hotel din capitală, este oare dintre oamenii care prin muncă și ideal au răzbătut în viață și cer dreptul să îndrume conștiința obștească din statul român? Care-i sunt studiile, care talentul și care apostolatul de pân'-acum? Nu le știe nimeni, nu le-a văzut nimeni din lista admiratorilor săi de ocazie. Sunt zadarnice cărțile de vizită, zadarnică agresiunea, zadarnice certificatele asociațiilor lor de presă, dimpreună cu notele patetice lansate de către „Liga drepturilor omului“. Viața unui om nu se schimbă, pecetea ei rămâne neînduplecată. Și dacă e pe întrebări, am dori să știm cine-a creat la noi această atmosferă penibilă de înveninare, aierul pestilential care ne strânge de gât? Cetiți două coloane din gazetele lor, cântăriți-le spiritul și adjectivele și veți avea răspunsul. Incepând cu Dumnezeu din cer, continuând cu Regele și înglobând toate personagiile de pe arena publică, tiparele din Sărindar batjocoresc totul. Toți care-am avut un cuvânt de spus și-am simțit în viață ispita unei idei, suntem coborâți în acest pat al lui Procruste, toți suntem stropiți cu noroi din rotativele lor, suntem hoți, dela orice primministru al țării și până la subsemnatul „castelan dela Ciucea“. Indivizii certați cu legea și cu sintaxa fac pe cenzorii moravurilor și retranșați după paravanul unui ziar, prezenți pretutindeni și pururea anonimi, pomanagii de toate ușile vorbind de demnitate, lachei ai capitalismului și predicatori ai democrației, ei speculează instinctele josnice ale mulțimii pe care le schimbă în bilete de bancă...

La toate ocaziile iese la iveală metoda consacrată... Iată acum cazul dlui Rozenthal, sau iată „complotul“ universitarilor pe care nimeni nu-l vede limpede și care poate fi tot așa de ușor aberația unei revolte tinerești ca și invenția unui creier interesat. Există vre-o măsură, există un spirit de ponderată cercetare, ca să examineze chestiunile? Sunt numai rachete aprinse aruncate în toate părțile, săgeți muiate în venin, scrâșniri de ură care se asvârle în public de către aceia ce-au invocat teorii umanitare pentru apărarea lui Goldstein și nu s'au prea prăpădit de jale cu săptămânile când cu morții bombei dela Senat...

Așa stau lucrurile, acesta e adevărul, indiferent de injuriile pe cari mi le va trimite ilustrul moralist și om de litere dela cutare redacție...

Societatea, firește, ca orice organism eliminează cangrena de pe trupul ei. Că în protestarea pe care o resimte intervin și violențe antipatice e regretabil, dar se esplică. Adevărul este însă că la noi o luptă surdă a început împotriva acestor clișee uzate străine de sufletul

nostru. Lupta se înteește mereu, valurile cresc din toate părțile și numai orbii nu le văd. Vor putea depozitarii apucăturilor străine să se adapteze la noua configurație de simțire a vieții noastre naționale? Vor fi în stare atunci să-și ducă înainte micile și marile negoațe. Nu vor putea să se atașeze la ambianța proaspătă și să primească lozințele ei? Atunci curentul care e pe drum al primenirii sufletești îi va înlătura cum înlătură marea scândurile corăbiilor naufragiate...

D. Honigman și confracții săi sunt invitați în mod binevoitor să mediteze asupra acestei dileme.

OCTAVIAN GOGA

Septembrie împărțește bani de aur...

Septembrie împărțește bani de aur...

Nu-l știe nimeni cine-i sau de unde-i —
E-o 'nchipuire numai sau aevă?
E-o dungă de gigantic curcubeu,
E-o taină ne'nțeleasă, e vreun zeu?
Cum a sosit pe-aicea fără veste?

Dar e bogat mai mult ca'ntr'o poveste —
Și din gălgâitoarea-i bogăție,
C'o groaznică risipă de tezaur,
În inundări de ape prețioase,
El împărțește 'n drumu-i bani de aur...!

Se aruncă 'n calea lui câmpii și ape
Și șesuri și păduri și văi și dealuri
Cu 'nfrigurări de ne'mpăcate valuri
Și 'n vijorul de aur ce le plouă
Ele 'ntinzându-și brațele-amândouă,
In mii de glasuri care te 'nfoară,
Cu cât mai plină-i mîna lui de aur
Cu atît mai mult, gemând deodată toate,
Îi cer mai mult din galbena comoară...

Și el le dă cu mâinile-amândouă —
Ca pe-un șuvoiu de mii de curcubeu
Pe guri de sghiaburi, magicu-i tezaur
Li-l svârle 'n vijelii de bani de aur...

*Flămânde, ele-l strâng de pretutindenii
Și și-l anină 'n salbe de jăratec
La brâu, la gât, pe piepturi, la ureche,
În părul lor bogat, fără pereche —
Și râd și plâng și bat din mâini sălbatec,
Cu sete de plăceri tumultuoase
Crezându-se 'n podoabele lor nouă
De mii de ori mai verzi și mai frumoase...!*

*Cutremurat, ca de-un fantastic dans de grindeni,
Privesc uimit mareața descărcare
De vijelii de bani de aur pretutindenii.
O clipă doar... și-apoi cu ochii tulburi
Mă prăbușesc și eu pe iarba moale:
— „Septembrie, suflet darnic, dă-mi și mie,
O dă-mi și mie-un ban de aur doară
Să mi-l anin în păr ca pe-o comoară...!*

*El stă... încearc'un gest de dărnicie
Și arătându-mi brațele deșarte
De toată-amăgitoare-i bogăție,
Îmi zice blând cu bunătate-amară
Privindu-mă cu dulci priviri senine:
— Copile — acum îmi pare rău, nespus de rău,
Dar, când mai viu, aduc și pentru tine...!*

TEODOR MURĂȘANU

Un nou regim minoritar?

Ziarul maghiar *Keleti Ujság* din Cluj, a publicat într'un număr recent noul regim, pe care ministrul Instrucțiunii l'a inaugurat la începutul anului școlar față de școlile minoritare maghiare. Ziarul anunță că deciziunile ministerului de Instrucțiune, formulate pe articole și paragrafe au fost aprobate și de Consiliul de miniștri și vor urma să fie comunicate episcopilor minoritari din Transilvania, cari vor fi puși astfel în cunoștiință cu politica guvernului în cece privește învățământul minorităților.

Am citit cu multă surprindere ambele decisiuni ministeriale — una se referă la școlile primare minoritare, cealaltă la cele secundare — și am așteptat să fie desmințită autenticitatea lor. Aceasta cu atât mai mult, cu cât însuși ziarul maghiar spunea, că textul i s'a pus la dispoziție înainte de ce ar fi fost trimis la destinație și e menit să mulțumească opinia publică maghiară, care se aștepta cu totul la altă soluție dela guvernul actual. Ziarul ia notă de altcum cu satisfacție de decisiunea ministerială și asigură pe d. ministru Anghelescu de toată simpatia maghiarilor, dacă va elimina și cele câteva puncte jignitoare intereselor culturale și naționale maghiare.

Dela publicarea acestei deciziuni a trecut o bună bucată de vreme, ba ziarele au anunțat că decisiunea a fost trimisă în întregime episcopilor maghiari, cari au și hotărât, să continue lupta, până când se vor revoca și unele puncte de altfel destul de inofensive pentru maghiari.

Astfel trebuie să considerăm textul deciziunii ca autentic și să facem câteva observații asupra lui. Mai întâi relevăm importanța politică a acestui act de stat, care întru adevăr ne stupefiază. De doi ani de zile de când acest guvern și-a inaugurat politica sa minoritară, nu s'a pronunțat oficial niciodată asupra principiilor, pe cari le va urma în cece privește structura școlară din Ardeal. Toate chestiunile școlare a încercat să le soluționeze în particular, indiferent dacă această soluționare era în dauna unei unități de vederi sau a unei proceduri unitare. Astfel cece se găsea, că este pentru o școală minoritară un

rău, pentru alta în aceeași situații putea să fie un bine, încât șefii organizațiilor școlare minoritare erau completamente desorientați asupra procedurilor guvernului din București,

Și fiindcă la temelia acestor proceduri, sta foarte puțin legea școlară din Ardeal și nu arareori întâlneam *arbitrarul* ca argument principal pentru o dispoziție, eram curioși, ce roade va da chestiunea în partea aceasta a ei. Trebuie să mărturisim că feliul acesta de a proceda și-a avut și efectele sale bune.

Noi pe timpul guvernării trecute țineam atât de mult ca în nici o împrejurare să nu eșim de pe terenul desenat de legile existente transilvănene. Aceasta, fiindcă ni se părea, că părăsirea terenului legal, ne-ar expune la vecinică șovăire în politica școlară, și fiindcă în legile transilvănene găsim toate elementele de a inaugura o politică românească școlară cum o cer interesele statului român fără nici o greutate. În feliul acesta ne vedeam puși la adăpost față de orice intervenție particulară, față de situația unui teren legal părăsit, pe de altă parte minorităților le impuneam tăcere prin legile în vigoare, și trebuiau să se resemneze în fața pragrafului clar al legii.

Politica actualului guvern dacă a fost deci pentru noi o surpriză, acest prilej de studiu ne-a fost cu atât mai binevenit, căci eram curioși, cum se va putea soluționa o chestiune ca cea școlară, fără să se argumenteze întotdeauna cu legea, ci la potriveală aruncându-se câte un *sic volo, sic jubeo*.

Acest procedeu trebuie să fie pentru noi cu atât mai instructiv, cu cât de mult ni se spunea: „Ce tot invocați legile ungurești? Cum credeți să refacem țara românească cu legile ungurești? O să vină vremea să poruncim că așa vrem, și așa se va face“. Vremea a venit, iar noi de doi ani îi pândim roadele. Și roadele după doi ani iată-le: După un zbcucim grozav, după ucazuri fulgerătoare, după un metod arbitrar fără pereche guvernul vine cu cele două ordonanțe și răstoarnă tot ceea ce a făcut de doi ani, restituie ordinea legală, permite dela noi, declară implicit că a greșit și trage cu condeiul peste toată munca, ce a săvârșit de doi ani de zile.

Cu un cuvânt am șters tabla și începem d'a capo. Căci ordonanțele aceste nu sunt altceva decât o revocare a tot ce s'a făcut și o întronare incompletă a legilor școlare din Transilvania. Ba guvernul s'a arătat atât de loial în chestiunea aceasta de restituție „în integrum“ încât a citat chiar și pe Pirhalla, celebra autoritate maghiară în chestii de școală.

Și cum se face în cazul când omul se mișcă mereu între extremități și îl pasionează exagerările s'a întâmplat și aci, că s'a dat școlilor maghiare din Transilvania mai mult decât le dă legea, mai mult decât am visat acelea și chiar mai mult decât admite interesul statului, cum e bunăoară îndrumarea școlilor călugărești sub jurisdicția episcopatelor și declararea acelora de școli confesionale. Așa ceva n'au putut storce contesiunile maghiare dela nici un guvern maghiar, noi însă am făcut pe generoșii și le-am pus cu o trăsătură de condei sub tutelă sigură, ca să avem cu ce ne război barem o sută de ani.

Mai adaugăm la aceasta și formalitățile de ansamblu, descrise cu multă pasiune de numitul ziar, care menționează că rezultatele acestei școlare au să le mulțumească maghiarii unui ilustru necunoscut, unui anumit Zombory, „prezidentul sindicatului popular catolic“, care a fost invitat la conferința intimă, unde se făceau ultimele peteceli ale celebrilor ordonanțe.

Ziarul observă cu multă ironie, că ceea ce n'au câștigat episcopii maghiari cu memoriile reprezentanților politice, a obținut Zombory în câteva ore. Nu cumva acest sarcasm vrea să fie un aviz pentru confesiunile românești, ca să-l angajeze și acele pe ilustrul domn în cauzele lor dificile școlare? Iată deci cu ce ne-am ales după doi ani de muncă constructivă școlară. Pentru toți a rămas învățământul: *Cum nu trebuie făcută o politică culturală.*

Iar pentru minorități, că prin perseverență și stăruință totul se poate smulge dela București. Dacă pe ușa din față nu găsești intrare, cerci pe cea din dos și când episcopii se dovedesc incapabili, o iei la braț cu — Zombory.

În felul acesta nu ne va surprinde, dacă într'o bună zi ne vom pomeni, că statul subvenționează toate școlile existente ungurești, chiar și pe cele de propagandă maghiară, ca și pe acele, cari s'au substituit școlilor de stat maghiar și au fost înființate dela 1848 încoace.

Am zis de multe ori să ne ferească Dumnezeu ca problema școlară din Transilvania să fie cândva rezolvită în mod unilateral și mai ales fără concursul amplu al ardelenilor. Căci oricât de bineintenționat ar fi un guvern, dacă nu cunoaște temeinic situația de aicea, va greși chiar și când ar dori să dea toate libertățile la minorități.

Se va face astfel dintr'o chestiune de stat un izvor vecinic de frecvări, de nemulțumiri care va împedeca consolidarea internă a statului pe zeci de ani de-acum încolo.

OCTAVIAN PRIE

Iaia

I.

Gălăgie mare de copii și vaiete înfricoșate, câteodată chiar urlete, îmi vestiau întotdeauna că a venit Iaia în sat. Asta se întâmpla odată pe săptămână.

Era toamnă când l'am văzut întâia-oară, pe la culesul porumbului. Am auzit din curte gălăgia, vaietele și urletele. A năvălit pe poartă: o nămilă de om cât o prăjină, ca de douăzeci și șapte de ani, cu ochi holbași și plini de lacrimi. Plângea, — și când m'a văzut s'a oprit locului.

— Ce ai, prietene? — l'am întrebat.

El îmi arăta poarta, scrâșnea din dinți și striga:

— Vai,... mă bat,... mă omoară!

M'am uitat către poartă. În stradă aștepta o ceată de copii de toate vârstele: dela cinci până la zece ani. Așteptau nerăbdători și mă priveau cu sfială.

Înțelesei, cum stă treaba. Luând o nuiauă în mână, în câteva clipe ceata de copii a fost ca intrată în pământ.

Întors în curte, l'am găsit pe Iaia șezând pe un butuc. Își ștergea lacrimile cu mâneca sumanului și răsufla din greu, ca după o luptă înverșunată. l-am adus un codru de pâne. L'a mâncat cu lăcomie mare, apoi ridicându-se și privindu-mă prelung, — o privire grozavă, — s'a îndreptat spre poartă.

— Vezi prietene, — i-am zis oprindu-l și întinzându-i o nuiauă, — la ce te temi tu de niște copii? lea în mână nuiaua asta și.. cârpește-i! Pe răspunderea mea!

S'a dus cu nuiaua în mână, eu l'am urmărit cu privirile să văd: cum îmi ascultă sfatul?

Nu făcu trei sute de pași și ceata de copii răsări, ca din pământ. Iaia se opri, ridică nuiaua în aer în formă de amenințare... dar... în clipa următoare o isbi de pământ și... o luă la fugă. Iar copiii după el și... reîncepu gălăgia și... vaietele și urletele....

II.

Pe Iaia așa l'a știut toată lumea: a răsărit de-odată ca din pământ în părțile noastre. De mai bine de zece ani își făcea apariția în toată săptămâna odată, fugia de-alungul satului cu o ciurdă de

copii după el. Nu cerșia nici-odată dela nimeni, dar oamenii miloși ieșiau în poartă, îi întindeau un codru de pâine și... mai ocăriau pe cei copii.... I-am ocărit și eu de nenumărate ori, pururi cu acelaș rezultat...

Ziua când își făcea laia plimbarea dealungul satului era o zi tristă pentru mine. Vaietele lui îmi răscoliau sufletul și lacrimile lui scoteau lacrimi... și din ochii mei. Se întâmpla să deie vre-o bucurie peste mine, (căci și eu am parte de bucurii uneori), dar... dacă se întâmpla să fie atunci ziua lui laia, se întorcea bucuria... întru întristare.

Și-acum să vă spun trista lui poveste.

A fost băiat orfan, băiat din flori pripășit la casa unui om sărac, într'un sat din fundul munților. Era zburdalnic peste măsură, vătavul copiilor din sat și eroul tuturor năzdrăvăniilor copilărești, cari te fac să râzi uneori, iar uneori îți adună părul măciucă în vârful capului.

Era de treisprezece ani, mulți băieți de seama lui mai împușinară din cele năzdrăvănii, dar el acum le făcea mai cu coarne. În sfânta și marea Vineri seara s'a dus și el la biserică la Prohodul Domnului. Biserica luminată cu zeci de lumini îi umplea ochii de strălucire și când oamenii au ieșit să înconjure biserica el purta în mână cea mai frumoasă lumânare. Era mereu în apropierea popii și ar fi dorit să nu se sfârșească niciodată slujba asta frumoasă. Când, după înconjurarea de trei ori a bisericii oamenii intrară în biserică, el n'a intrat, ci, rămas afară, a continuat să înconjure biserica, cu câțiva copii după el. Chiar și după ce s'a dus popa cu oamenii acasă, când peste sat se făcuse liniște adâncă, liniștea nopții sfinte când Izvorul vieții zace în mormânt, laia cu ceialalți copii înconjurau biserica de nenumărate ori. Laia, cu o lumânare groasă în mână pășia înainte, iar după el ceialalți copii cu luminițe de ceară și cântau necontentit „Aleluia“.

Pela miezul nopții se trezise deodată tot satul. Il trezise un vuiet înfricoșat, strigăte desnădăjduite: Arde biserica! Alergară toți la biserică, era un vaiet cum nu s'a mai pomenit, dar n'au putut s'ajute nimic, biserica era la loc înalt și apa departe... Chiar de-ar fi fost apă, puțin ar fi folosit, — era o biserică bătrână, de lemn. Trozniau grinzile de gândiai că se prăpădește lumea și săriau schinteile chiar și la o pușcătură. Se porni un vânt năpraznic și focul se încinse, vre-o douăzeci de case și șuri fură cuprinse în flăcări cât ai bate în palme. Pierzându-și capul, acum oamenii lăsară biserica în știrea celui de sus și a flăcărilor și... o luă fiecare la ale sale. Popa, un om bătrân cu barba lungă, umbla desnădăjduit dela casă la casă și îndemna pe oameni să se ajute împreună dar, cine mai avea cap să-l asculte? Abia oamenii din cealaltă parte de sat, potrivnică vântului, au mai întins ici-colea o slabă mână de ajutor.

Deodată, se apropie un convoiu: un bărbat vânos aducea pe laia pe umeri și alții îl urmau în înjurăturile cele mai grosolane. Il aflară pitulat lângă un gard, tremurând ca varga...

— Asta a pus focul! — răcni omul, iar mulțimea într'un glas:

— În foc cu el !

Își poate închipui oricine urletele înfricoșate și desperate a lui Iaia. Se sbătea în brațele oamenilor cari înaintau către foc. Parecă se sălbătăcise dintr'odată toată lumea. Ochii speriați, strigătele dure-rose ale lui Iaia nu putură muia pe nimeni. Cu cât glasul lui era mai plângător, cu atât strigătele mulțimei erau mai înfuriate.

— În foc cu el !

În momentul ultim sosi acolo popa.

— V'ați pierdut capul, oameni buni? — răcni și el din răsuputeri și smulse pe Iaia din brațele lor.

Deatunci s'a făcut Iaia pribeagul alor vre-o zece sate din ținutul nostru. Când intră într'un sat, răsare ca din pământ o ciurdă de copii și... se ia după el... Iar el dă fuga înainte, plângând și văietându-se. Câte-un om milos îi întinde un codru de pâine, îl apucă, îl îmbucă repede și... fuge mai departe. Și dacă colindă întreg satul, se duce în alt sat și reîncepe același trist joc. Așa se scurge trista lui viață de patrusprezece ani încoace...

III.

Așa ar fi și acum dacă întâmplarea nu i-ar fi scos din piept cel din urmă urlet. Venia către satul nostru și cum drumul era tinos, a trecut pe drumul de fer de-alături. Pășia liniștit între șine fără să-i pese de lumea asta, iar la o cotitură l'a ajuns un tren de marfă. A urmat atunci — ultimul urlet. Apoi uruitul vagoanelor și după ce a trecut trenul... liniște adâncă.

L'au mutilat grozav roatele trenului, dar așa mutilat cum era, puteai acum să-l privești fără groază în față : se întipărise pe ea liniștea de care n'a avut parte în viață.

L'am îngropat cu cantorul și paracliserul. Un om bun ne-a dat carul să-l ducem la cimitir, iar noi mergeam înainte. Nimeni nu ne urma, doar câțiva copii ne priveau de departe. Ei ar fi venit desigur, să-și mai facă odată renghiul cu Iaia, dar... eram și eu de față...

Ajunși la groapă, am mai citit o scurtă rugăciune. Cuvântare n'am rostit, nici n'aș fi avut cui. Și-apoi... ce-aș fi spus? Poate un „vai“, adânc și dureros...

Am vărsat totuși o lacrimă. Cine știe, s'a mai vărsat în lumea asta vre-o lacrimă pentru el?...

SEPTIMIU POPA

Partidul poporului și partidul național

— Declarațiile dlui general Averescu la Chișineu —

Cu prilejul congresului partidului poporului la Chișineu, d. general Averescu a rostit un important discurs asupra situației politice generale, fixând raporturile partidului poporului cu celelalte partide. Pentru toți cei cari mai aveau încă unele nedumeriri cu privire la atitudinea partidului poporului față de partidul național, orice echivoc e acum înlăturat. D. general Averescu, potrivit obiceiului său, a fost limpede, precis și categoric.

În ultimile declarațiuni ale președintelui partidului poporului, citite în adunarea dela Oradea mare de acum o lună, anumiți comentatori interesați văzuseră o ofertă de colaborare făcută partidului național, și foarte mulți binevoitori și începuseră să vorbească despre „sacrificarea” dlui Octavian Goga. Am publicat atunci declarațiile dlui general Averescu și lumea de bună credință a văzut despre ce era vorba: un istoric al frecărilor dintre cele două partide, în oglinda căruia greșelile partidului național se reflectau fără nicio pasiune dar și fără nicio îndulgență.

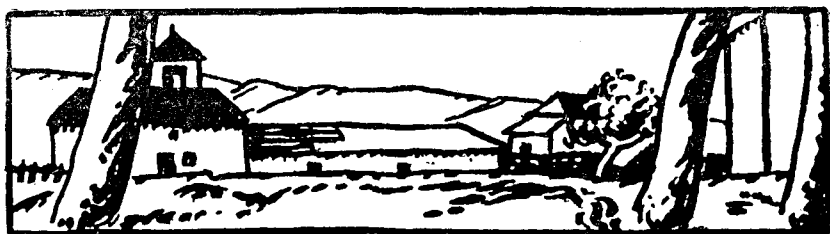
Acum, lucrurile s'au limpezit. Dl general Averescu a accentuat încă odată că gestul său dela Oradea-Mare a fost greșit interpretat, nefiind la mijloc o „ofertă de colaborare.” Dimpotrivă, partidul național fiind tot atât de regionalist ca și altădată, nu poate fi posibilă o sinceră contopire cu un alt partid din România întregită. Dl general Averescu a făcut astfel două destăinuiri. Întâi, aceea că partidul național nu se socotește fuzionat cu rămășițele fostei grupări a regretatului Tache Ionescu, ci acestea s'au înscris pur și simplu în partidul național din Ardeal. A doua: o mărturisire față de martori a dlui Iuliu Maniu, că doctrina partidului național a rămas tot „programul” celebru dela Alba-Iulia.

Deci, mâna care era încă întinsă la Oradea-Mare s'a retras la Chișineu, dinaintea conducătorilor partidului național. Peste capetele lor, mâna așteaptă însă înțeleghătoarea colaborare tuturor forțelor bune din Ardeal.

En un apel care nu se poate să nu găsească răsunet.

„ȚARA NOASTRĂ”

P. S. Textul autentic al discursului dlui general Averescu nesusindu-ne la vreme, îl vom publica în numărul viitor. „Ț. N.”

Întâlnirea foștilor voluntari la Bratislava

Un program economic și social

La o săptămână după „olimpiada“ micii Antante dela Timișoara s'a anunțat congresul voluntarilor din aceeaș grupare de state la Bratislava. Alegerea acestor două orașe este cât se poate de semnificativă. Timișoara ca și Bratislava s'au născut din nedreptatea politică a trecutului, înglobând în sine elemente cu alte tradiții și aspirații decât acelea ale statelor din care fac parte, și cărora nu strică, dacă li-se demonstrează din când în când, că împotrivirea la noua idee de stat este și zadarnică și păgubitoare intereselor lor. În afară de aceste considerații, manifestațiile de această natură sunt cât se poate de ostile pentru politica celor două țări, ele constituie un excelent mijloc de popularizare a politicii externe, prin evidențierea sistematică, dela organizație la organizație și dela individ la individ a marilor noastre interese comune. Este noua diplomatie ce s'a ivit pe orizontul politic deodată cu încheierea marelui războiu.

Congresul voluntarilor cehoslovaci, români și iugoslavi, ținut sub asemenea auspicii, în 29—30 Septembrie, la Bratislava, a fost urmărit cu cea mai încordată atențiune de opinia publică și toți factorii politici cehoslovaci, la care, sperăm că se va atașa și lumea dela noi. Evenimentul petrecut la Bratislava este cu mult mai însemnat, ca el să nu trezească un viu ecou atât în rândurile voluntarilor cât și în opinia noastră publică.

Dar, înainte de a ne ocupa de noul drum al voluntarilor, merit să secondeze politica oficială a celor trei țări, se impune o mică precizare privitoare la Uniunea voluntarilor români.

Cu o existență de abia un an împlinit, Uniunea voluntarilor români a fost obiectul unor stăruitoare tentațiuni venite din afară. Ca orice firmă mai simpatică, ea a atras, întâi de toate, atențiunea celor cari veșnic se găsesc în căutarea unei trambuline politice, fie și cu riscul de a o compromite după ce și-au făcut alta. A fost nevoie de multe frământări interne și de o îndelungă stagnare, până când în-

fluențele din afară s'au putut localiza. Ajungând în orizontul larg al congresului dela Bratislava, reprezentanții Uniunii voluntarilor au avut o bună ocazie să învețe multe lucruri dela camarazii lor cehoslovaci. Astfel, de-acum înainte nu le va fi greu să evite cărările întortochiate și ascunse ale politicianismului exploator. Munca pozitivă desfășurată pe căi drepte de camarazii lor cehoslovaci, va fi destul de convingătoare ca să nu se mai lase ademeniți de nici un fel de curse ce li-s'ar întinde.

* * *

Discuțiile din congresul general al voluntarilor cehoslovaci — înainte de deschiderea celui internațional — au fost animate de cele două mari probleme de ordin general: apărarea granițelor actuale, în afară, și păstrarea unității naționale, înlăuntru. Nu s'a urcat voluntar cehoslovac la tribună care să nu fi vestejit uneltirile reacționare — înțelegând sub reacționarism urmele regimului trecut și să nu fi pledat, cu cea mai caldă revărsare de sentimente, pentru unitatea desăvârșită a popoului cehoslovac. „Mala Dohoda“, mica Antantă — ca cel mai puternic mijloc de apărare în afară — este cea mai frecventă lozincă în Cehoslovacia, întrând adânc în conștiința populară. Nu e mirare, dacă un asemenea grad de conștiință cetățenească a fost răsplătită cu recunoștința tuturor factorilor politici. Toți șefii organizațiilor politice din Bratislava și-au ținut de datorie să urce tribuna și să facă declarații de caldă simpatie față de voluntari — cel mai puternic instrument pentru păstrarea unității naționale înlăuntru — afară de germani, maghiari, comuniști și... popa Hlinka.

Cristalizându-se din discuțiile urmate acest program politic, congresul a invitat și delegația română și jugoslavă să-și spue cuvântul. Aderând și una și alta, s'au pus bazele „Federației foștilor voluntari din Mica Antantă“, instituind un secretariat general provizoriu la Praga, care să reprezinte cele trei organizații. În decurs de șase luni se vor întruni delegații celor trei organizații în Cluj pentru înjgheberia organizației definitive.

* * *

Alături de acest program general care reprezintă și politica oficială a fiecărei țări din mica Antantă, voluntarii și-au fixat și un program al lor propriu, pe terenul economic și social: *emanciparea economică a voluntarilor prin creierea de instrucțiuni comerciale și industriale, ajutate de stat, tinzând, prin legăturile cu organizațiile similare ale voluntarilor din cele trei țări, să smulgă comerțul exterior și interior din mâinile străinilor în beneficiul voluntarilor și al elementului național care constituie statul, acest principiu dominând și sub alte raporturi ale vieții.* Programul amănunțit în aceasta direcție a fost debătut într-o conferință economică a reprezentanților celor trei organizații, în cadrele căreia fiecare și-a expus activitatea de până acuma, indicând perspectivele pentru viitor. Extrem de interesantă este activitatea de după război a voluntarilor cehoslovaci, pe care abia cunoscând-o, ne

putem face ideia de importanța acestei categorii de cetățeni din statul aliat nouă și de vigoarea în general a poporului cehoslovac.

Una din cele mai puternice instituțiuni financiare din Cehoslovacia este *Banca Legionarilor*, cu un capital social de 70 milioane coroane și 26 milioane fond de rezervă, având 11 filiale. Bazele acestei bănci s'au pus încă în Siberia, în anul 1918, emițându-se acțiunile în valoare nominală de 200 franci francezi. Sosind acasă, acțiunile au fost preschimbate în coroane cehoslovace, dându-se pentru o acțiune emisă în franci cinci acțiuni de aceeași valoare nominală în coroane. La început acțiunile au fost deținute de un număr de 30 mii acționari, care mai târziu s'a concentrat la 17 mii acționari, aproape toți foști voluntari. Acțiunile nu se cotează la bursă. Voluntarii mai au și alte instituțiuni de credit mai mici, dar osia întregii activități financiare este *Banca Legionarilor*.

În afară de terenul bancaro-financiar, voluntarii cehoslovaci au dezvoltat o vie activitate cooperatistă, din care merită să fie relevate cooperativele pentru construirea de case pe seama voluntarilor. Aceste cooperative sunt garantate de stat și asigurate de băncile voluntarilor, prin o lege generală privitoare la construcții. Această lege garantează 90% din tot ceace costă construcția. Dacă cineva vrea să-și zidească casă, va trebui să plătească 10%, restul costului se va acoperi prin împrumut garantat de stat, plătind aceasta din urmă și o parte a dobânzilor. În primul an însă, statul nu a garantat decât 80%. Trei cooperative de construcție sunt la Praga și mai multe în provincie. Nu lipsesc nici cooperativele industriale, de manufactură, textile, ciment, încălțăminte și altele, cari toate sunt centralizate într'o uniune.

Bazate pe *Banca Legionarilor*, diferite alte întreprinderi vin să-și țese ramificațiile lor în viața economică a țării, făcute exclusiv din inițiativa voluntarilor. Cea mai importantă este „*Centromisia*” înființată în Siberia, ocupându-se la început de aprovizionarea armatei. Acum se ocupă cu comerțul în toată lumea. Mai au o casă de editură „*Legiografie*”, societate de transport „*Ocean*”, societate de asigurare „*Legie*”.

O activitate vrednică de toată lauda au dezvoltat voluntarii cehoslovaci și pe teren social. Cu ajutorul unui fond adus din Siberia s'a înființat societatea filantropică „*Magistrala*”, care a obținut monopolul afișajului și reclamelor în întreaga țară și care toate venitele le varsă exclusiv în scop de binefacere. Voluntarii au creat un fond de garanții pentru ajutorarea camarazilor industriași și un fond special de 13 milioane coroane pentru acordarea de credite, din care indivizilor li-se dă un împrumut până la 10 mii, iar cooperativelor până la 100 mii coroane.

De ocrotirea voluntarilor s'a ocupat într'o largă măsură și statul. Venind legiunile acasă, s'a creat un fond de ajutorare pentru ajutorarea familiilor acelorora căror statul austriac le-a retras acest ajutor. Mai târziu, acest fond a fost trecut asupra unui birou al voluntarilor atașat pe lângă ministerul de război, asupra căruia au trecut toate chestiunile privitoare la voluntari. Acest birou s'a îngrijit de demobi-

lizarea și plasarea voluntarilor, la stat ca și la particulari. În anul 1919 s'a votat o lege în sensul căreia voluntarii au o preferință până limita de 50% în toate serviciile statului sau acelea ajutate de stat, lărgită prin noi modificări aduse în anul 1921. Deasemenea s'au mai creat și alte numeroase fonduri, cum e acela pentru înființarea de orfelinate, pentru acordarea de ajutoare la nașteri și altele. Cu ajutorul acestui birou au fost plasați în serviciile statului 25 mii, la căile ferate 8 mii, în armată 4 mii. Statul a dat până acuma pentru ajutoarea voluntarilor suma de 100 milioane. coroane.

Biroul voluntarilor se îngrijește și de stricta aplicare a reformei agrare pentru voluntari și de colonizarea acestora. Incurând se va inaugura colonia „Massarik“ pe moșia contelui Kobury în Slovacia, constituită din 30 de voluntari. Biroul acesta se îngrijește și de recreația copiilor legionarilor. În vara trecută a organizat o colonie la marea Adriatică.

Situația voluntarilor iugoslavi este abia cu ceva mai bună ca a celor români. Au o bancă cu un capital de 10 milioane la Zagreb, cu trei filiale și alte câteva înjghebări de dată foarte recentă. În ce privește ajutorul statului, acesta a început acțiunea de colonizare a voluntarilor, care însă nu a prea reușit.

Cât privește perspectivele unei colaborări economice a voluntarilor noștri cu organizațiile similare din cele două țări amice, subliniem următoarele date autentice. Cooperativa rurală cehoslovacă — *Venkodruzstvo* — a importat în anul 1921 din România vite în preț de 128 milioane, în 1922 de 74 milioane, tranșății după urma cărora s'au îngrășat pungile streine. Din România se importă în Cehoslovacia săptămânal 600-700 capete de vite.

* * *

Cunoscând această vastă operă națională și socială, arătată în mod cu totul sumar, reflexiunile noastre nu se opresc decât în domeniul unde am jigni mândria noastră națională. Aceasta nu numai din cauza părăsirii totale a voluntarilor în comparație cu cehii — căci au altă importanță numerică și socială ca ai noștri — ci gândindu-ne la mulțimea luptătorilor schiloziți pe toate fronturile și nenorociții lor descendenți, cari nu au gustat din mâna întinsă de-o mână frățescă decât în măsură prea neînsemnată. Frumoasa muncă schițată aci să ne servească spre un nou efort moral, pentru a ne putea compara cu alte state nu numai din punct de vedere politic, dar și moral. Iar până când se va închea această societate înțelegătoare, orice inițiativă este binevenită; astfel și aceea a voluntarilor noștri, cari ar putea fi admirabili pioneri în această direcție. Pe drumul colaborării la care îi invită camarazii lor cehoslovaci și iugoslavi, exclusiv de dânsii depinde ca lumea să-i urmeze sau nu...

P. NEMOIANU

Soluțiile dlui Iuliu Maniu

Ziua 15 Octombrie 1923 a însemnat o pagină însemnată în istoria politică a României întregite. Nu numai pentru că la acea dată a apărut la București organul partidului național din Ardeal, purtând un titlu șterpelit din alte părți, și nici pentru că această gazetă, *România*, a publicat în fruntea primului său număr un articol de dl Iuliu Maniu, deși trebuie să recunoască și cititorii noștri (chiar acei cari nu ne sunt prieteni) că evenimentul nu se întâmplă des. Ultima exhibiție publicistică a fostului președinte al Consiliului dirigent datează din 1909, — iată paisprezece ani de-atunci! — și era intitulată: „Astra“ la Blaj... Dl Iuliu Maniu nu are multe simpatii pentru masa de scris. Călimara îi produce o primejdioasă amețală. Condeii se împotrivesc, neastâmpărat, în degetele sale neexperimentate. De aceea, legăturile sale cu filele dreptunghiulare de hârtie, cari așteaptă ani de-arândul să fie acoperite cu slova sa stângace, sunt cam rare și sunt cam reci. Prin urmare, și proza din *România* dela 15 Octombrie 1923 e tot atât de goală și de pretențioasă ca și cea dela 15 Octombrie 1909. Acest răstimp, dl Iuliu Maniu nu l'a întrebuițat pentru a se perfecționa în stil și compoziție. Dovadă că, într'o singură coloană de ziar, vorbește nu mai puțin de zece ori (am numărat!) despre „convingerea științifică“, despre „cercetările științifice“, despre „adevărul științific“, și pe urmă iar despre „convingerile științifice“, și mereu despre „considerațiuni științifice“ (vă implorăm, cetiți cu atenție articolul dlui Iuliu Maniu!) pentru a ajunge la concluzia superbă în originalitatea ei că: „*existența națiunii române este prima și ultima rațiune pentru noi*“.

Niciodată n'am avut înaintea ochilor noștri asemenea rânduri ridicole și deșerte, ieșite din creurul cugetător (așa presupunem) al unui bărbat politic. Totuș, nu acesta este evenimentul despre care vorbeam la începutul acestor rânduri. Evenimentul este altul. Este discursul rostit de dl Iuliu Maniu, în aceeași zi, la întrunirea din sala „Dacia“, prezidată printr'una din acele coincidențe elocvente ale întâmplărei, de câte un profesor de zoologie, dl Sabba Ștefănescu. Dl Iuliu Maniu e tot atât de tare în discursuri pe cât e de nepriecut în scris. Lucrul e cunoscut de mult. Dacă e adevărat că șeful celor o sută din Ardeal nu publică, de obicei, decât un articol la paisprezece

ani, el vorbește în schimb cel puțin la paisprezece zile odată... De data aceasta, mărturisim pe față, marele orator s'a întrecut pe sine însuși; până acum talentul excepțional cu care l'a înzestrat Dumnezeu, și pe care fericitul lui posesor l'a perfecționat în desbaterile judecătoriei de ocol din Blaj, se mărginise la interminabile expozeuri diluate în apă sălcie; — de data aceasta a oferit cu o generozitate amefitoare: soluții, soluții și iar soluții...

Partidul național a fost învinuit în dese rânduri că nu are un program de guvernământ. Deosebirea aceasta, față de alte partide politice, în special față de partidul poporului, ne-am încumetat s'o facem și noi în numărul trecut al *Țarei Noastre*, arătând că toată activitatea de până acum a partidului național s'a mărginit la o iresponsabilă agitație în mijlocul păturei țărănești din Ardeal, dar din volbura ei n'a ieșit niciodată nicio rețetă pentru tămăduirea nevoilor răscolite la toate răspântiile. Dl Iuliu Maniu a ținut să ne dovedească, *coram populo*, că ne-am înșelat în aprecierile noastre, și nu suntem decât niște infami calomnatori, obișnuiți să întrebuițăm verva călimărilor, ascuțișul penitei și cunoștiințele noastre de sintaxă, pentru a lovi cu o drăcească stăruință în oameni foarte de treabă, preocupați zi și noapte numai de viitorul țării.

După discursul dela „Dacia“, trebuie să ne declarăm învinși. Dl Iuliu Maniu (deci, și partidul național din Ardeal) are leacuri pentru toate problemele la ordinea zilei. Are și nenumărate proiecte de legi, pregătite gata, dar acestea sunt ținute sub cea mai strictă pază și nu sunt date la iveală, pentruca nu cumva celelalte partide (vă rog să păstrați o atitudine serioasă) pentruca nu cumva celelalte partide „să le fure și pe urmă să le strice...“ Totuș, dl Iuliu Maniu s'a îndurat să expună în linii largi „soluțiile“ pe cari le ofere dezinteresat României-întregite. (În schimbul lor, după cum se știe, nu cere decât postul modest de președinte al Consiliului de miniștri.) Ca să nu fim învinuiți din nou de reacredință, vom reproduce aidoma, chiar din *România*, declarațiile sale, într'adevăr uimitoare prin preciziunea și simplitatea lor.

Așa a grăit dl Iuliu Maniu:

— „N'avem soluții?”

„Dar cultura românească, pentru care partidul național a luptat atât, nu este o soluție pentru a rezista curentului străin?”

„Egalitatea cetățenească nu este o soluție imperios cerută de nevoile actuale?”

„Drepturile femeilor nu este o soluție?”

„Dreptatea socială pentru toate clasele sociale nu este o soluție?”

Bănuim răspunsul pe care l'a dat din fundul sălei, acestei avalanșe de întrebări sfidătoare, pașnicul cetățean bucureștean, mucalitul, nea Ghiță, venit din curiozitate să asculte cuvântul la Evanghelie a profetului dela Bădăcini:

— „Este, onorabile, cum să nu este!”

Ce zicem însă noi la toate acestea? Și ce ziceți dumneavoastră, (admiratori cu toții fără îndoială ai geniului politic așa de bine ins-

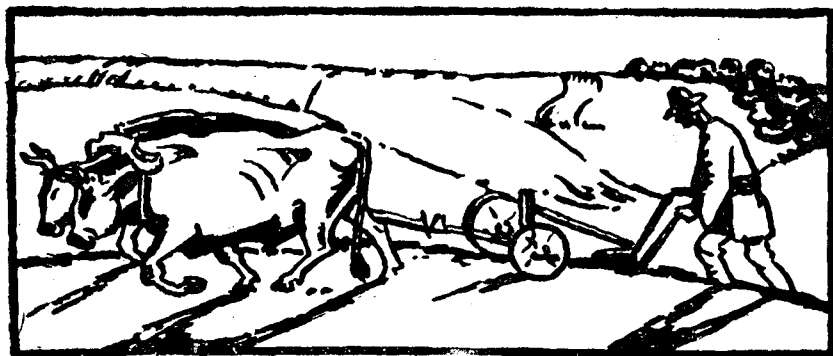
talat în mîntea dlui Iuliu Maniu), despre fermecătorul panaceu universal desfășurat cu atîta pricepere? Ce să zicem noi, și ce să ziceți dumneavoastră? Atîția oameni, îngrijorați de lipsurile în cari ne sbatem, lipsuri materiale și lipsuri sufletești, caută cu îndărjită stăruință căile cari să ne ducă spre o situație normală. Sunt, printre ei, și mai pricepuți și mai puțin pricepuți. Sunt unii, oameni politici cu bogate cunoștințe de specialitate; sunt, alții, simpli diletanți... Toți se trudesc să descurce firul atîtor stări de lucruri încălcite: deprecirea valutei, scumpirea traiului, năvala străinilor, desorganizarea transporturilor, criza învățămîntului, scăderea producției agricole, stagnarea activității industriale, — și așa mai încolo. Se tipăresc cărți, se redactează memorii și se țin conferințe, cu scopul de a descifra din labirintul statisticilor, din experiența altora, din durerile proprii, planul constructiv al refacerii noastre, pe toate tărîmurile. Ce de trudă!...

Și cînd colo, e așa de simplu... Criza învățămîntului? Nu se rezolvă ea, dela sine, prin activitatea culturală depusă de partidul național cu forțe intelectuale ca părintele Man sau doctorul Aurel Dobrescu? Scumpirea traiului? Nu se poate ea înlătură, așa de ușor, prin egalitatea cetățenilor în fața prețurilor? Năvala străinilor? Nu s'ar tîmădui imediat urmările ei, dacă am aplica principiul dreptății sociale? Și înfîrșit, chinuitoarea, obsedanta depreciere valutară, n'ar fi ea prin farmec remediată, dacă am acorda fără întîrziere drepturi politice femeilor?

Nu sunt acestea, soluții? Negreșit că da: pentru publicațiile vesele. Pentru gazeta noastră rimată. Pentru amatorii de fantazii humoristice. Altmînteri, pentru acei cari vor să privească prin prisma serozității actele șefilor politici, discursul din urmă al dlui Iuliu Maniu, — discursul cu „soluțiile“ l'am numi noi, — nu rămîne decît încă o dovadă despre sterilitatea de gîndire a conducerii partidului național din Ardeal. Nedeslipindu-se nici mort de „programul dela Alba Iulia“ și mestecînd mereu printre dinți cîteva abstracte formule demult răsuflate, acest partid nu se poate ridica nici astăzi deasupra unicei sale preocupări: acaparea politică a Ardealului pe seama unui pumn de oameni, veseli moștenitori ai unui trecut care nu e al lor.

Din fericire însă, o țară întregă nu se poate lăsa în grija unor asemenea poficioși clironomi, fără să știe ce i se dă în schimb. Și, cu „soluțiile“ dlui Iuliu Maniu, tocmai bine ne-am face de rîsul lumei cu propria noastră jale...

ALEXANDRU HODOȘ

Zig-zagurile politicei maghiare

— Bilanțul frământărilor din Ungaria în răstimpul unui an —

Ungaria a ajuns la o răspântie însemnată în drumul ei de refacere și consolidare. Guvernării ei de astăzi au anunțat opiniei publice că au obținut pentru țară un împrumut de 500 milioane coroane — aur rămânând să se discute condițiile privitoare la controlul pentru întrebuințarea acestui împrumut.

Cu prilejul acestui important eveniment în politica generală a Ungariei, vom face o ochire sumară asupra raporturilor ei de până acum cu marile puteri și cu mica Înțelegere în curs de un an de zile de când urmărim viața publică maghiară în coloanele acestei reviste.

Marile puteri nu au fost interesate direct în noule orânduiri dunărene și nu au arătat nici-o îngrijorare față de acțiunile turbulente ale micului stat ungar, subminat cu atât de abundent material explozibil. Ungaria însă a interpretat greșit fiecare bunăvoință și orice indulgență a marilor puteri, zăpăcind opinia publică cu iluzii bolnăvicioase și anunțând mereu revizuirea tratatului de Trianon sub oblăduirea rotativă a Angliei, Franței și a Italiei... Și vai, amarnice au fost trezirile la realitate!...

Înainte de regimul Bethlen, contele Teleki, fostul ministru de externe, inaugurasă curentul filo-francez. Franța figura atunci ca salvatoarea năpăstuitei Ungarii. Se invocau argumente aproape poetice ca: „afinitatea de spirit și de temperament” a acestor două popoare rășboinice și eroice”. S'a pornit la început o propagandă fără frâu în Franța, contra statelor succesoare, și unii scriitori francezi cari informau opinia publică dela ei de acasă, au fost prinși în mrejele acestei propagande. Deputatul Tisseyre de pildă, a format dintre parlamentarii

francezi un grup „filo-maghiar“ de 17 inși, și tot acest politician a scris cartea: „*Une erreur diplomatique*“ zicând că „a fost la mijloc o nebulie neroniană, care prin disecarea Ungariei a făcut ca focul irendentei maghiare să isbucnească în flacări“... Senatorul de Monzie vizitând Ungaria, s'a făcut un propovăduitor însuflețit al cauzei maghiare, fiind informat asupra politicei ungare de către „prelatul papal“, profesorul universitar de limba și literatura română la Budapesta, josnica unealtă a guvernelor ungare: Iosif Șeghescu. Acesta a declarat într'un interview apărut în *8 Oraí Ujság* că a convins pe de Monzie, demonstrându-i cum guvernele ungare au rezolvat prefect problema minoritară și cum Românii au în persoana lui un „comisar guvernial“, fără avizul căruia nu se ia nici o măsură culturală sau administrativă în teritoriul locuit de români. Aci am putea să deschidem o paranteză. Guvernul ungar are nevoie de o atmosferă binevoitoare la Liga Națiunilor și în Comisia de reparații acum când se fixează modalitățile pentru acordarea împrumutului. Vom arăta mai jos măsurile pentru crearea acelei atmosfere. Amintim acum acțiunea lui Șeghescu, care a făcut să apară în presa ungară și cea din străinătate știri conform cărora el, în calitate de „comisar guvernial“, a cutreerat comunele românești din Ungaria în societatea protosinghelului Bogoevici, constatând că românii de acolo se bucură de toate drepturile cetățenești. (Adevărat că nu au preoți și nici dascăli, dar cei cari au fost s'au refugiat în România, iar guvernul român, la cererea lui Șeghescu, „nu a trimis intelectuali pentru luminarea poporului“).

* * *

Franța a profitat de curentul contelui Teleki și a reușit să creeze un port liber pentru traficul de transit din Europa centrală în insula Csepel, deși cehii, interesați direct în afacerea aceasta de mare importanță economică, s'au opus din răspuțeri. Când însă creditorii francezi au cerut ca Budapesta să-și achite datoriile din timpul de pace, Franța a devenit în presa maghiară „*călăul*“ Europei, președintele Comisiei de restituții din Budapesta, dl Herbert, a fost atacat violent în presă, iar ministrul plenipotențiar al Franței, dl Doulcet, a fost apostrofat de ziarul „*Magyarság*“ în modul următor: „Ungaria nu este o colonie franceză, iar ministrul Franței nu se găsește între dahonți, sau între negrii din Madagascar“.

Sub regimul contelui Bethlen a venit rândul Angliei. Actualul prim ministru a intensificat propaganda maghiară prin mobilizarea înaltei aristocrații și prin exorbitantul fast al Legațiunii ungare din Londra, de sub conducerea contelui Szapáry. Atitudinea șovăelnică a Angliei în chestia reparațiilor germane a îmbărbătat pe unguri și interpelările lordului Newton în Camera lorzilor, precum și pledoriile delegațiilor englezi la Liga Națiunilor au înviorat nădejțile în revizuirea tratatului. Anglia, în acest timp, a întreținut un urcat trafic de mărfuri cu Ungaria. Un dubios personagiu, un anumit Chamier, reprezentantul unor firme britanice a importat din Anglia cantități mari de echipament

militar, procurând 8 avioane militare pentru Ungaria. Firește, că ele au fost luate în primire, ca avioane pentru călătorii de persoane.

Italia este lingușită, la rândul ei, de către opinia publică maghiară, de când au ajuns fasciștii la putere. Conducătorii autorizați ai „ebrediştilor“ vizitând Italia au pus bazele unor legături de organizare similare și pretind chiar că au primit imbolduri de îmbărbătare. Mussolini s'a desolidarizat însă, în repețite rânduri, de acțiunea formațiilor teroriste din Ungaria. Totuș propaganda ungară prinde rădăcini tot mai puternice în Italia. Ziare și reviste, scriitori și publiciști sunt angajați în solda ungarilor. Se argumentează că aceste două popoare au interese contra Jugoslaviei. Primejdia panslavă amenință deopotrivă pe italieni, pe unguri și pe români. Deci, când își va pierde rostul mica Antantă, fatalmente va trebui să se creeze alianța italo-româno-maghiară, la care va adera și Polonia. Chestia mărului discordiei: Transilvania va trebui să ajungă — prin concesii reciproce — un stat independent: *o Elveție orientală*.

Un agitator fanatic al alianței italo-maghiaro-polone este contele Apponyi, fostul ministru de externe, care în presa maghiară și italiană desvoltă o activitate intensă pentru realizarea acestei idei.

* * *

Marile puteri au rămas până acum impasibile la mașinațiile ungarilor. Comisia interaliată de control militar a fost indusă în eroare de nenumărate ori în căutarea munițiilor, iar când s'au aflat de fapt muniții ascunse ca de pildă în pădurea de lângă Hajmaskér unde s'au găsit zece mii tone material de război, descoperirea a fost făcută de reprezentanții micii Antante. Nu emoționează pe membrii Comisiei de control (unde statele succesoare nu sunt reprezentate) nici faptul, că în fabricile lui Weiss Manfred din Csepel, pe lângă diferite obiecte industriale, se fabrică mereu cartușe și tuburi de diverse calibruri. Tot această comisie a liberat un certificat de bună purtare ungarilor în Ianuar, când s'au întâmplat incidentele de frontieră la Lökösháza.

Am mai atras atenția opiniei publice românești și de altă dată, că faimosul dicton: *nem, nem, soha*, (nu, nu, niciodată) este noul crez național-maghiar, prin care se menține în spiritele ungurești o permanentă sureșeitală constituind pentru vecini o nesiguranță costisitoare. Neastâmpărul ungarilor a contribuit în mare măsură ca mica Înțelegeră să se cimenteze și să-și ia o formă programatică. Din pricina aceasta Ungaria, izolată, face efortări enorme, ca să discrediteze această alianță. Mai exasperați au devenit guvernanții maghiari, când s'a dus campania înverșunată contra cehilor, cari au fost prezentați ca „panslavi“ și „filoruși“ și cari prin coridorul din Rusinsko pot cauza serioase dificultăți în izbucnirea unui conflict cu Rusia. Atacurile contra cehilor culminaseră paralel cu tratativele economice dintre Cehoslovacia și Ungaria. Cehoslovacia determinată de structura ei economică, supraîncărcată de produse industriale, fatalmente a căutat noi debușeuri în schimbul celor pierdute în Franța și Italia. Ungurii în schimbul

unor concesiilor economice și comerciale tindeau să stoarcă de la cehii avantajii politice pentru minoritatea maghiară din Slovacia. Din aceste motive nu s'a putut ajunge la un acord, au rămas însă precizate principiile în baza cărora ungurii acum „îmbлъnziiți“, probabil vor fi dispuși să încheie o convenție economică cu cehii. Simultan cu tratativele economice, între aceste două țări s'au produs mai multe conflicte politice, pe cari cehii le-au rezolvit conform postulatelor suveranității naționale.

Fără de Jugoslavia, Ungaria a păstrat o atitudine foarte rezervată. Mulți politicieni, ca Nagyatádi, — Gömbös, — și Balla propagă chiar o orientare spre acest stat; mișcarea lor însă nu are mare răsunet în opinia publică. Ministrul de externe jugoslav, Nincici, a arătat în 10 Iunie, că Ungaria este de reacredință, tratând pe prizonierii politici în modul cel mai barbar. Guvernul jugoslav a „aplanat“ un conflict diplomatic (viceconsulul jugoslav din Pécs a fost insultat de ebrești) foarte radical. Trei sute de unguri din Bacica au fost alungați peste graniță. Satisfacția nu a întârziat mult timp.

* * *

România este însă statul cel mai ponegrit de către unguri. Acum e anul, cu prilejul încoronării Suveranilor noștri, au pornit un potop de injurii, pe cari numai o fantazie morbidă le-a putut produce. Regele, armata, poporul, toate au fost prezintate opiniei publice ungare în colori murdare, ce-ți inspirau greață. Interpelarea lui Szilágyi a excitat spiritele clocotitoare până la delir. Legațiunea română a încercat atunci să aducă la realitate pe guvernanții maghiari hotărând să nu se mai vizeze pașapoartele pentru România ale supușilor maghiari. Ziarul *Magyarország* a scris atunci că ministrul Stârcea a „râs ca o hienă“, — felul de a fi al nației valahe, — când a rostit Szilágyi interpelarea „în care a zugrăvit calvarul ungarilor din Transilvania“.

Incidentele de frontieră au fost tratate cu rea credință, toate zărele defaimându-ne pe noi cu totul temerar. Bartos János, aplaudat de întreaga Adunare națională din Budapesta a „demonstrat“ că „valahii“ s'au speriat de doi viteji maghiari cari au trecut granița să-și sărute ibovnicele: două sărutări au costat pe „valahi“ 20 de milioane. . .

Simultan cu incidentele de frontieră „*Magyar Nemzeti Szövetség*“ (Uniunea națională maghiară) a început propaganda pentru plebiscitul pe teritorul mărginaș cu Ungaria. Moțiunile întrunirilor ținute pe această temă au constituit atacuri flagrante la suveranitatea noastră de stat.

A urmat apoi campania pe lângă Liga Națiunilor, pentru salvarea moșiilor optanților maghiari. Rezultatul este cunoscut; duelul s'a sfârșit cu victoria, recunoscută și de presa maghiară, a dlui Titulescu.

Acum când existența economică a Ungariei depinde aproape numai de bunăvoința micii înțelegeri, Ungaria încearcă să-și modereze metodele de luptă. A liberat o ordonanță pentru ocrotirea naționalităților, a „disolvat“ societatea ebreștilor, a interzis funcționarilor și

magistraților să facă parte din societăți secrete. Toate aceste măsuri sunt însă scamatorii, pentru care a induce în eroare opinia publică mondială...

Problema legăturilor noastre cu Ungaria nu poate să primească, prin urmare, o deslegare mulțumitoare pentru liniștea definitivă a Europei centrale, până când la Budapesta nu se va înstăpâni o politică de sinceritate și de realități. Poate că principala piedică în drumul acestei politici este însăși starea de provizorat în care se găsește organizarea interioară a statului maghiar. Situația amiralului Horthy va trebui să fie limpezită. E vremea ca Ungaria să se hotărească pentru o formă precisă de guvernământ. Nici regat, nici republică, statul vecin va constitui multă vreme, pentru el însuși, e un ciudat semn de întrebare așezat în mijlocul Europei centrale. Și în lumea enigmelor, — nu se poate stabili nicio legătură internațională rodnică.

Budapesta, Octombrie 1923.

M. RUCĂREANU

Cronica politică

Crepusul unui guvern de competențe

Dl Ion I. C. Brătianu are nevoie mai mult decât ori când de disciplina partidului liberal. O puternică dizidență, e destul să spunem că în fruntea ei stă d. Al. Constantinescu, amenință rândurile guvernamentale. Prin urmare, s'a pus în mișcare tot aparatul de amenințări, toate mijloacele de intimidare pentru a preîntâmpina o spărtură fatală. Intr'o așa zisă consfătuire a majorităților, președintele Consiliului s'a arătat gata „să cedeze locul altuia“, dacă partizanii săi cred că „așa cer interesele partidului“. Neplăcuta fantomă a opoziției a fluturat câteva clipe deasupra acestor majorități, răsărite din misterul necurat al unor urne suspecte, — ca un duș rece răspândit peste capetele infierbântate. Dl Ion I. C. Brătianu care ține la reputația de a fi un șef abil, crede cu stăruință că „interesele partidului“ (cum ar putea să fie altfel?) nu vor pretinde niciodată o abandonare de bună voie a puterii, și așteaptă liniștit ca frământarea să se potolească.

Cu toate acestea, dl Ion I. C. Brătianu se înșeală. Niciodată partidul liberal n'a riscat mai mult, stăruind în a rămânea la cârmă, decât riscă astăzi. Câțiva dintre actualii miniștri au priceput primejdia, și au dat alarma. Iată originea crizei ministeriale în care ne aflăm.

Gazetele zilnice, grăbite ca de obicei să înregistreze dela un ceas la altul fluctuațiile unei grave neînțelegeri în sânul guvernului, s'au oprit la înregistrarea fenomenelor de suprafață. Demisia dlui Al. Constantinescu, secondată de aceea a dlui general Văitoianu, urmată după cât se pare și de aceea a dlui Jean Th. Florescu, convorbirile cu dl Ion I. C. Brătianu, încercările de a se aplana nemulțumirile ministeriabililor, din Cluj până la Focșani, — toate au fost înregistrate cu mai multă sau mai puțină bună credință la rubrica reportajului politic. Cetitorii au înțeles, fără indoială, că momentul e foarte serios pentru existența guvernului, și s'a vorbit, cu o insistență îndreptățită, despre apropiata retragere dela cârmă a partidului liberal.

Criza însă nu își are origina în dificultățile, totdeauna penibile, ale unei remanieri ministeriale. Dacă ar fi așa, nu mai incapa indoială că tradiționala disciplină a partidului liberal s'ar ridica deasupra competițiilor individuale și interesata solidaritate a celor mulți ar copleși numărul amenințător al câtorva nesatisfăcuți. Cu greu ne-am putea închipui, cu adevărat, cum vechea candidatură

la un portofoliu ministerial a dlui N. N. Săveanu din județul Putna ar putea strânge în jurul ei atâtea adesiuni, în cât ar fi în stare să constituie un pericol serios. Și nici pentru menținerea dlui Vasile Sassu la departamentul Industriei nu ne închipuim că s'ar deslănțui o gravă mișcare populară de simpatie.

Buba e în altă parte. Vechea experiență a dlui Mihail Ferechide, președintele Senatului, care, în calitatea sa de fost colaborator al lui Ion Brătianu-tatăl joacă rolul de mentor suprem al partidului liberal (cine n'are bătrâni, să cumpere!) a invocat în aceeași consfătuire a majorităților de deunăzi, o sumă de precedente. Pilda trecutului nu oferă însă totdeauna o comparație liniștitoare. Dl Mihail Ferechide și-a adus aminte, cu liniștea superioară pe care ține s'o inspire omul care a văzut multe, de spărturile grele făcute în tabăra partidului liberal de către unii ca Mihail Kogălniceanu, Dumitru Brătianu, C. A. Rosetti, Petre S. Aurelian, și alții de același prestigiu și autoritate. Cu un imperceptibil surâs de ironie, dl Mihail Ferechide avea aerul să spună: „și dumneaveastră credeți că ne va dărâma supărarea dlui general Văitoianu?”

Nu, evident, supărarea dlui general Văitoianu nu e în stare să doboare un guvern, nici chiar guvernul în care, printr'un capricios joc al împrejurărilor dsa a fost sortit să stea în fruntea ministerului de Interne și să pună la cale cunoscutele alegeri legislative. Altele sunt simptomele de descompunere cari prezidează la apropiatul sfârșit al regimului actual. Sunt anomalii asupra cărora am mai stăruit și altădată, și dacă ele ies la iveală abia acum, aceasta e tocmai o dovadă că n'am făcut altceva decât să presimțim desnodământul. Partidul liberal a cerut puterea (și, mai târziu, a justificat îndrăsneața farsă electorală pe care a pus-o la cale) aruncând în fața opiniei publice și a factorilor constituționali făgăduiala că va remedia situația economică a României întregite. Cine poate să tăgăduiască oare că cele dintâi guverne, dela 1918 încoace, au avut dinaintea lor o serie de probleme recalcitrante? După trei luni de zăpăceală, guvernul Vaida s'a mărturisit incapabil de a le deslega. Guvernul generalului Averescu, după doi ani de eforturi penibile, abia reușise să pună ordine în țară, abia isprăvise unificarea monetară, abia desființase guvernele provinciale, abia întocmise un buget echilibrat al statului și abia terminase reforma agrară. Am putea să spunem că fusese numai guvernul de nivelare, de pregătire a terenului politic, garantând pe deoparte soliditatea viitoarei temelii și pe de alta liniștea necesară operei constructive care avea să urmeze.

Partidul liberal, nesocotind pașii uriași făcuți în direcția aceasta, a crezut că poate exploata o explicabilă nerăbdare obștească, și s'a angajat să isprăvească singur, și foarte repede, ceea ce mai rămăsese de făcut: munca lungă, străduitoare și atentă pentru consolidarea României.

Rezultatele se văd. Prin urmare, nu e de mirare că un bărbat inteligent (fără indoială!) ca dl Al. Constantinescu a ajuns să acuze în plin Consiliu de miniștri pe dl Vintilă Brătianu „că duce țara de răpă” cu „metoadele sale economice”. Nu e de mirare că ministrul Agriculturii a ajuns să vadă ceea ce vede toată lumea. Cel mult, am fi surprinși că o spune. Dar, aici intervin combinațiile speciale ale dlui Al. Constantinescu, și ele — să nu ni se ia în nume de rău — nu ne interesează.

Suntem, deci, în plin amurg al vechilor sisteme de guvernământ. Așteptăm să vedem desfășurarea agoniei.

ION BALINT

GAZETA RIMATĂ

A fost un vis...

*Tratativile de fuziune între
partidul poporului și partidul na-
țional se desmint.*

ZIARELE

*A fost un vis misterios
Și blând din cale-afară
Și prea era de tot frumos,
De-a trebuit să piară.*

*Gazetele mereu scriau
Și tot ne dădeau ghies;
Să ne 'nțelegem toți voiau; —
Noi nu ne-am înțeles.*

*Tânjea Ghiulucă fără soț
Pustiu și 'ndurerat,
Fuziunea o doreau cu toți; —
Dar noi n'am fuzionat!..*

*Numai un gest să fi 'ntreprins,
Un gest era destul,
Și 'n horă iarăș ne-am ji prins
Din Blaj pân' la Cahul...*

Nici Goga n'ar fi fost atunci
Un firav „fost poet”, —
Și cum ne-am fi jucat prin lunci
Cu Vaida, la Olpret...

Maniu, retras la Bădăcini,
Ne-ar fi trimis scrisori
Cu complimente de vecin,
Și un buchet de flori.

Dobrescu însuș, în alcov,
Adânc ar fi oftat,
Și slujnicile din Brașov
Cum s'ar fi bucurat!..

Boilă ar fi fost și el
Savant de primul rang,
Și fiecare nepoțel
Ar fi intrat la Blank.

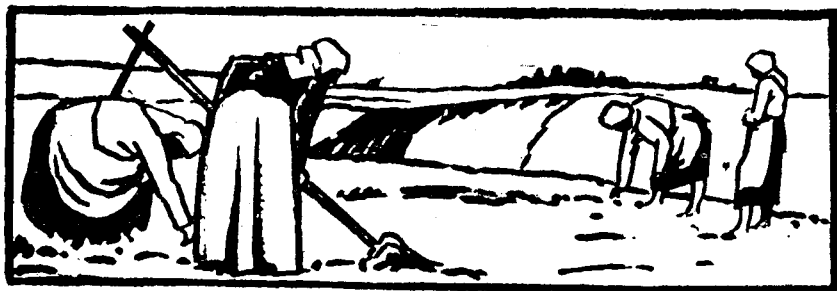
Ce academic orator
Ar fi fost popa Man,
Și mai ales, — ce scriitor
Fecund, Agărbicean!..

Nici Sèver Dan că-i scărmanat
Sevèr, — nu s'ar fi plâns,
Și suta 'ntreagă, regulat,
La Ciucea s'ar fi strâns.

Politica n'ar fi mers greu
La fiecare hop;
(Și eu m'aș fi pupat mereu
Cu domnul Ciceo Pop...)

A fost un vis misterios
Și blând din cale-afară
Și prea era de tot frumos
De-a trebuit să piară.

IULIU POLONEZU
ghicitor în cafea.

INSEMĂRI

Către cetitori noștri. *Revista Țara Noastră* împlinând cu numărul trecut un an dela reparație, roagă încă odată pe toți abonații rămași în restanță, să se pună la curent cu plata abonamentului, pentru a putea încheia socotelile administrației pe lunile din urmă.

Congresul dela Chișineu. Trei manifestații politice s'au desfășurat în aceeaș zi, la 15 Octomvrie trecut.

În dealul Mitropoliei s'a deschis, la București, în mijlocul unei indiferențe generale, sesiunea ordinară a Parlamentului liberal. Cu acelaș ritual consacrat s'a reluat o activitate legislativă care nu mai poate deștepta nici un interes în opinia publică. Roadele guvernării actuale se văd, metoadele ei sunt destul de cunoscute, așa încât nu e de mirare dacă nimeni nu e atât de naiv să creadă că îndreptarea mult așteptată va veni de pe urma proiectelor de legi anunțate în Mesajul regal, ca legea pensiilor sau legea băuturilor spirtoase...

Aproape la aceeaș oră, când cortegiul tradițional trecea pe podul Dâmboviței, câțiva pași mai departe, în sala

„Dacia“, partidul național ținea o întrunire publică, unde d. Iuliu Mariu se prezenta din nou (de data aceasta fără tovarășia dlui dr. Lupu) în fața mult hulițului public „regățean“. A fost o prăbușire ridicolă și tristă în aceeaș vreme. Despre declarațiile făcute cu acest prilej de președintele celor o sută din Ardeal vorbim în altă parte a revistei, aci vom pomeni numai palidul răsunet pe care cea dintâi adunare a partidului național l-a avut în Capitală. Nici ziarul oficios „România“ nu îndrăznește să exagereze mai mult decât atât cât se poate spune în palidul clișeu reportericesc: „un public numeros“. Fără îndoială, iarna trecută asistența dela „Dacia“ nu era numai „numeroasă“. Mii de cetățeni, demonstrații pe străzi, huițuiri și urale, — era cortegiul zgomotos al manifestațiilor populare. Trebuie deci să recunoaștem că toată această frământare de lume era aportul partidului țărănesc (câștigat cu mijloace despre cari nu mai vorbim aici) și că partidul național, rămas singur și izolat, nu e în stare să trezească în jurul lui, dincolo de Predeal, nici un ecou.

La Chișineu noi am văzut altceva.

Mai întâi, drumul generalului Averescu prin Basarabia. N'am trecut pe lângă o gară și nu ne-am oprit în pragul unui sat, fără să fim întâmpinați de pălcuri insuflețite de țărani, cu sărace drapele în frunte și întovărășiți de câte o fărâmitură de fanfară improvizată, — care emoționase cu atât mai mult cu cât cânta mai rău, — ieșind în calea „generalului“ cu nesfârșitele lor pășuri. Dela Ungheni până la Chișineu am însemnat un drum de înduioșare și de triumf. Congresul, la rândul lui, a fost un act de maturitate politică, de gândire concentrată și de preocupări înalte, care dovedește serioasa pregătire a partidului poporului pentru apropiata guvernare. Desbaterile congresului din anul acesta au fost închinată problemelor economice: însănoșirea valutei, sporirea producției agricole, ieftinirea traiului, și, în sfârșit, participarea capitalului străin la refacerea economiei noastre naționale. Rapoartele dlor general Văleanu, Trancu-Iași, Anibal Teodorescu, Ion Iacob, M. Manoilescu, C. Jornescu, — și a celorlalți oratori, — n'au alunecat nici o clipa pe povârnișul agitației electorale, menținându-se toată vremea în marginea unor studii sincere și aprofundate asupra realităților prezente. Cu toate acestea, interesul pe care l-a trezit congresul partidului poporului la Chișineu a făcut din această manifestare politică o adevărată sărbătoare...

Scriitorul acestor rânduri a avut prilejul să fie de față, într'un interval destul de scurt, la trei mari adunări ale partidului poporului. La Caracal, lângă Dunăre, la Oradea-mare, între Crișuri, la Chișineu, dincolo de Prut. Pretutindeni, aceeași insuflețire, aceeași înțelegere, aceeași credință. Pretutindeni, vorba e a dlui Oct. Goga, ne-am simțit acasă. Iată minunea realizată de un partid politic, de singurul partid politic, cu rădăcini pe toată întinderea României întregite.

Este o forță sufletească, plină de încredere, pe care se poate rezima cu adevărat o cârmuire rodnică. — A. H.

Honigman ne acuză. — Dulcele frate al dlui Emil D. Fagure dela *Lupta*, el însuș un distins colaborator al acestui românesc ziar de scandal, ne acuză că suntem „autorii morali“ ai atentatului săvârșit deunăzi asupra dlui Iacob Rozenthal dela *Adevărul*. Onorabilul Honigman, și e foarte firesc să fie așa, se teme să nu-i vină rândul; deci, ne denunță din vreme opiniei publice mondiale, să se știe că dacă i se va întâmpla ceva neplăcut, de vină sunt scuturăturile de guler pe cari le aplicăm aci așa zisei „prese independente“ dela București.

Regretăm foarte mult, dar cu riscul de a fi înfățișați Europei ca niște barbari instigatori intoleranți, trebuie să mărturisim că nu suntem în stare să ne schimbăm părerea despre îmbogățirii hârtiei de tipar din strada Sărindar, oricât ne-ar înduioșa suferințele prezente ale dlui Iacob Rozenthal, sau ale altora. Dacă, spunând ceea ce credem despre acești domni, arătând influența nefastă pe care o au asupra vieții publice, prezentând nedumeririle noastre cu privire la milioanele în cari se lăfăesc, dacă toate laolaltă constituiesc o vină, atunci, da, crima aceasta o recunoaștem.

Dar, n'ar fi oare mai prudent pentru rozenthalii și honigmanii noștri, cari întâmpină atâtea riscuri în cariera lor de semnători de idei, să se apuce pur și simplu de o altă meserie mai puțin primejdioasă? De pildă, nu s'ar putea reîntoarce de unde au pornit, la comerțul cu șireturi de ghețe?

Opera din Cluj. — Opera din Cluj trage să moară. Cântăreșii nu sunt plătiți de două luni. Orchestra se pregătește să-și facă bagajele. Repre-

zentații nu se mai dau de aproape trei săptămâni. Dl Popovici-Bayreuth bate desnădăduit scările ministerului Artelor, cerând zadarnic o picătură de ajutor pentru biata instituție ale cărei destine le are grije. Până acum însă niciun rezultat. Am auzit vorbindu-se despre un avans de 300 mii lei, făgăduit de primăria Clujului în urma rugămintelor dlui C. Banu, dar d. primar ezită să-și îndeplinească angajamentul luat, de teamă (nu nu cumva viitorul ministru al Artelor (ca se vorbește mereu de remaniere?) să nu recunoască actele predecesorului său.

Și în vremea aceasta, compania de operete a dlui N. Leonard, care a încasat pentru propaganda... națională rotunda sumă de 3 milioane, își inaugurează stagiunea cu „Mazurca albastră“, „Haina galbenă“ și alte producții artistice de acelaș soi. Încă odată, felicitările noastre, domnule Banu!

„Pe drumul Damascului“. — Poeme religioase ale dlui Al. T. Stamatiade, publicate sub titlul de mai sus în editura „Casei școalelor“ au fost scrise, după propria mărturie a autorului lor, în „anii de glorie și de sânge ai anilor 1917—1918“. Sunt pagini de „umilință și de speranță“, din cuprinsul cărora se desprinde o caldă atmosferă creștină și o profundă iubire de țară. Inspirația poetică a dlui Stamatiade pare să fi suferit o fericită evoluție dela poemele „Trâmbițelor de aur“ până la acești psalmi încărcăți de un lirism simplu și mișcător.

În focul suferințelor fără număr din Moldova pribegiei, ritmul nedisciplinat, imaginea bizară, accentele maladive s'au topit în valul unei poezii sincere și îndurerate, răsărită dintr'o sbuciumare adevărată. Prețuim prin urmare la justa ei valoare această isbândă a tradițiilor noastre sufletești asupra

exotistului literar, și recomandăm și altora „*Drumul Damascului*“...

O anecdotă despre Rusia de azi... și care ilustrează, într'un stil glumeț, situația excepțională a elementului evreiesc în republica Sovietelor... Scena se petrece, ca în prologul din *Faust*: în cer. Dumnezeu ar dori să mântuie Rusia de blestemul care a ajuns-o, și ar vrea să trimeată la Moscova un nou Mântuitor. S'a gândit întâi la Isus. Dar dumnezeiescul Fiu al omului a refuzat să primească această însărcinare, ripostând: — „Nu mă mai cobor printre cei cari m'au mai crucificat odată!“ Sfântul agent de legătură al raiului, Ilie, a fost rugat apoi să se coboare, cu carul lui ceresc, pe malurile Nirului, și să propovăduiască adevărata credință. — „Nu mă duc, a răspuns prorocul, ăia sunt în stare să-mi rechiziționeze carul!“ După aceste două refuzuri, Dumnezeu s'a adresat lui Moise, cu aceeaș rugămintă. Dar Moise a ripostat: — „Să mă ierți, Doamne, dar poporului meu îi merge foarte bine în Rusia. Eu n'am nici o pretenție!“
Se non e vero...

Cărți noi. În cursul lunii Noiembrie, vor apărea, într'un elegant volum articolele publicate de d. Octavian Goga în „*Tara Noastră*“ în curs de an. Ele vor înfățișa, laolaltă, lupta întreprinsă aici în această vreme oferindu-se ca rodul unor neconținute preocupări pentru afirmarea ideii naționale.

— Tot în cursul aceleiaș luni va ieși de sub tipar o colecție a „gazelor rimate“ apărute în *Tara Noastră*, alcătuită foarte picantă „Antologie regionalistă“. Această antologie apare sub îngrijirea dlui Alexandru Hodoș, și va fi împodobită de caricaturi și ilustrații, datorite celor mai buni desemnatori dela noi.